

Znaleźli pozostałości wyspy, która już nie istnieje

14 lutego 2023

Na jeziorze, przy którym znajdowała się 4 tysiące lat temu osada otoczona drewnianymi umocnieniami, istniała wyspa – ustalili naukowcy, badający jej relikty w okolicy Bruszczewa (woj. wielkopolskie). Obecnie po jeziorze nie ma śladu.

Relikty osady i pozostałości po jeziorze znajdują się na skraju doliny Samicy Kościańskiej, nieopodal miejscowości Śmigiel. „Osada ta była centrum metalurgicznym w dobie trwania kultury unietyckiej. Unikatowe jest to, że była to osada umocniona fortyfikacjami – na tych obszarach była to wówczas rzecz niespotykana” – powiedział PAP lider badań, dr Jakub Niebieszczanski z Wydziału Archeologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dodał, że nie ma podobnych osad na ziemiach obecnej północnej i środkowej Polski. Oznacza to, zdaniem badaczy, że założenie to mogło funkcjonować jako ośrodek władzy na północnych rubieżach zasięgu tej kultury.

Osada znajdowała się na cyplu jeziora. Była odcięta od lądu głęboką fosą lub rowem oraz palisadami. Obecnie po jeziorze nie ma śladu, jest tam łąka. W ostatnich latach naukowcy z Wydziału Archeologii UAM wraz z ekspertami z Wydziału Nauk Geograficznych i Geologicznych UAM przeprowadzili tam badania geoarcheologiczne, które niedawno częściowo podsumowali na łamach: „Environmental archaeology” i „Journal of Archaeological Science: Reports”. Analizy przeprowadzono dzięki finansowaniu Narodowego Centrum Nauki.

Zaskoczeniem dla badaczy było to, że na jeziorze 4 tysiące lat temu znajdowała się wyspa. „Podczas badań terenowych w centralnej części dawnego jeziora dostrzegliśmy podłużny pagórek. Na jego szczycie były liczne kretowiska, w których znajdowały się różne zabytki, głównie potłuczone fragmenty

pradziejowych naczyń” – zrelacjonował dr Niebieszczanski. „Było to dość zaskakujące odkrycie, zważywszy na fakt, że w tym miejscu w pradziejach powinien być środek jeziora” – dodał.

Naukowcy przystąpili do wierceń. W efekcie uzyskali potwierdzenie, że była to faktycznie wyspa. Powstała w momencie wycofania się lodowca ok. 18 tys. lat temu. Dodatkowo odkryto kolejne skorupy ceramiczne i kości zwierzęce. „Dzięki metodzie radiowęglowej, wiemy, że pochodzą z wczesnej epoki brązu, zatem z czasów funkcjonowania osady” – podkreślił archeolog. Czy nowe znalezisko oznacza, że 4 tys. lat temu ludzie mieszkali nie tylko w osadzie, ale również na wyspie? „Tego na razie nie wiadomo” – zastrzega naukowiec. I dodaje: „Z pewnością ją odwiedzali”.

Naukowcy ustalili również, że jezioro powstało w tym miejscu bezpośrednio po ustąpieniu lądolodu podczas ostatniego zlodowacenia, już od ok. 18 tysięcy lat temu. Taki wniosek był możliwy na podstawie analizy odwiertów. Jezioro zaczęło zanikać około 800 roku p.n.e., a jego kres przypada na przełom er. Wówczas powstało rozległe torfowisko.

Jednak były momenty w historii jeziora, kiedy poszerzało swój zasięg. Tak było około 1880-1690 lat p.n.e. Co się do tego przyczyniło? Na razie nie wiadomo. Spowodowało to jednak reakcję ludności zamieszkującej osadę. „Wtedy na skraju osady stykającym się z jeziorem ustawiono pionowe pale wzdłuż brzegu i przeplatane wódkami, które pierwotnie interpretowane były jako założenie obronne. W świetle nowych ustaleń wygląda na to, że umocnienia służyły raczej jako wzmocnienie strefy brzegowej. Zapobiegały erozji spowodowanej przez wody jeziora” – wyjaśnił dr Niebieszczanski.

Osada obronna, której relikty znajdują się w dzisiejszym Bruszczewie, zajmowała powierzchnię 1,5 ha i mierzyła ok. 120 m średnicy. Jednocześnie mieszkało tam co najwyżej 100 osób. Chroniła ją głęboka fosa i co najmniej dwa rzędy drewnianych

palisad.

Wykopaliska w Bruszczewie rozpoczęły się już w latach 1960., kiedy pracowali tutaj archeolodzy z Muzeum Archeologicznego w Poznaniu. W interdyscyplinarną i międzynarodową fazę weszły pod koniec lat 1990., kiedy rozpoczął się szeroko zakrojony projekt badawczy archeologów z UAM i Uniwersytetu w Kilonii. Do tej pory archeolodzy przebadali wykopaliskowo ok. 20 proc. powierzchni osady.

Autorstwo: Szymon Zdziebłowski (PAP)

Źródło: NaukawPolsce.pl